

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARNI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISHNING TASHKIL ETILISHI

Berdikulova Gulruhsor Nurbekovna

Nizomiy nomidagi

TDPU, Umumiy psixologiya kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish ishlarining o'ziga xos xususiyatlari tahlil qilingan. O'quvchining qiziqish va qobiliyatlarini barvaqt aniqlab, kelgusidagi kasbini to'g'ri tanlashlariga erishilsa, o'z faoliyatida taraqqiyotni ilgarilashi tabiiydir. Shu boisdan mazkur maqolada aynan kasbni to'g'ri tanlashda ahamiyat berish lozim bo'lgan mezonlar aks ettirilgan.

Kalit so'zlar: o'quvchi, kasbga yo'naltirish, kichik maktab yoshi, shaxsiy xususiyatlar, qiziqish, layoqat, qobiliyat.

Аннотация. В статье анализируются особенности профессиональной ориентации учащихся младшего школьного возраста. Если заранее определить интересы и достичь того чтобы правильно выбрать будущую профессию, то естественно, что он будет продвигать свою сферу деятельности вперед. Поэтому в данной статье отражены критерии, которым следует уделить внимание при выборе подходящей профессии.

Ключевые слова: школьник, направление в профессию, младший школьный возраст, личностные особенности, интерес, способности.

Abstract. The article analyzes the peculiarities of professional orientation of students of primary school age. If in advance to determine the interests and achieve to choose correctly the future profession, it is natural that he will advance his sphere of activity. Therefore, this article reflects the criteria that should be paid attention to when choosing a suitable profession.

Keywords: Student, Career Orientation, junior school age, personal characteristics, interest, competence, ability.

Bugungi kunda o'quvchilarni kasbiy faoliyatga to'g'ri yo'naltirish va ta'lim samaradorligini oshirishda yuqori natijalarni beradigan faol o'qitish uslublaridan foydalanish muhim omillardan hisoblanadi. Kasblar to'g'risida keng ma'lumotlar berish va kasbiy shakllanishni ta'minlashga to'siq bo'luvchi bir qator omillarni ham o'z o'rnida yoshlarga singdirib borish lozim.

Kasbga yo'naltirish - bu o'quvchining butun hayoti uchun o'zi tomonidan kasb tanlashi emas, balki, inson kasbiy faoliyatini boshlaganda, o'zini unda namoyon eta olishi uchun shaxsiy ichki resurslarini faollashtirishi hamda kasb-hunarni mustaqil tanlashga tayyorlanishning shakllanishidir. Kasb-hunarga yo'naltirish ishlari boshlang'ich sinflarda (1-4 sinflar) kichik maktab yoshidagi o'quvchilar uchun (6-9 yoki 7-10 yoshlilar) tashkil etiladi va amalga oshiriladi.

Boshlang'ich kasb-hunarga yo'naltirishning asosiy maqsad va vazifalari quyidagilardan iborat bo'lishi lozim:

-kichik maktab yoshida o'qishga va mehnatga vijdonan munosabatda bo'lishni [shakllantirish](#), ularning jamiyatda va inson hayotida muhim ahamiyatga egaligini tushunish;

-ota-onasining va boshqa oila a'zolarining turli kasblarga bo'lgan qiziqishini rivojlantirish, "Kasblar olami" bilan tanishtirish;

- o'quv, mehnat, ijodiy va kommunikativ faoliyatda malaka va ko'nikmalarni rivojlantirish;

-kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning psixologik-pedagogik tashxisi, umumiy psixologik, aqliy va jismoniy rivojlanishi korreksiyasi (boshlang'ich sinfda o'qish va ushbu bosqichda kasb-hunarga yo'naltirishning vazifalari bilan bog'liq); -ko'rgazmali-obrazli, ko'rgazmali-xarakat, verbal va mantiqiy tafakkurni, [tasavvurni](#), ko'rgan va eshitgan ma'lumotlarni yodda saqlash va qayta tiklashning oddiy va murakkab operatsiyalarini rivojlantirish (kasbiy ma'lumotni qabul qilish bilan bog'liq);

-umumiy o'quv, mehnat va kommunikativ malaka va ko'nikmalarini rivojlantirish

(biror bir kasb uchun ahamiyatli bo'lgan o'quv fanlarini o'zlashtirishi bilan bog'liq);

-kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning iqtidorini, qobiliyatini aniqlash, ota-onalar uchun tavsiyalar ishlab chiqish (iqtidorli bolaning boshlang'ich sinflarda va oilada ta'lim va tarbiyasi; shuningdek, kelgusida ixtisoslashtirilgan litsey, maktab yoki internatlarda o'qish imkoniyati bilan bog'liq).

Kasb-hunarga yo'naltirish ishlarining uslubi va vositalari quyidagilardan iborat:-kasb-hunarga yo'naltirish haqida hikoya, suhbat, she'r, topishmoqlar, kitoblar (kichik maktab yoshi davriga tushunarli tarzda kasbiy ma'lumot berish);

-kasbga yo'naltirish mavzusida rasm (kartochka), plakatlar, slaydlar, videofilmlar namoyish qilish (kichik maktab yoshi davriga tushunarli tarzda ko'rgazmali - obrazli kasbiy ma'lumot berish);

-rivojlantiruvchi va o'rgatuvchi kasbiy o'yinlar (kichik maktab o'quvchilariga o'yin, o'quv va kommunikativ faoliyatlari bilan birgalikda kasbiy ma'lumot berish); o'quv [darslari](#), "mehnat darsi", "kasbga yo'naltirish darslari" konkurslar(mehnat va ijodiy, o'quv faoliyat jarayonida kasbiy ma'lumot); ota-onalar uchun suhbat va topshiriqlar (bolalarni kasbga yo'naltirish bo'yicha tavsiyalari, kasbiy maslahat, kasbiy ma'rifat, ularning bilimlarini mustaxkamlash va rivojlantirish, mehnat malakalari va ko'nikmalarini oilaviy sharoitda tarbiyalash.

Shuningdek o'quvchining jismoniy, ruhiy va shaxsiy sifatlarini inobatga olgan holda tanlashiga alohida e'tibor qaratilishi lozimdir.

Ijtimoiy talablarni qondirish maqsadida, maktabda kasbga yo'naltirish yuzasidan olib boriladigan ishlarni mazmunan yangilash, izchil yo'lga qo'yish zarurati tug'ilmoqda. Maktabda o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish mehnat ta'limi o'qituvchisining ishi emas, balki butun maktab jamoasining, mahalla, ota-onalar, jamoatchilikning birgalikdagi ishidir.

Maktabda fan o'qituvchilari tomonidan mavzular kasblar bilan bog'lab o'tilsa, maktab psixologi tomonidan o'quvchilarning qiziqishlari, moyilliklari va individual qobiliyatlari hisobga olingan holda [ta'lim-tarbiya ishlari](#) tashkil etilgandagina o'quvchilar kasb-hunarni mustaqil tanlashga tayyor bo'ladilar.

O'quvchilarni kasb-hunarg yo'naltirish ishlari ta'lim-tarbiya bilan uzviy kechadigan, uning barcha qirralarini qamrab oladigan uzluksiz jarayondir. Maktabgacha, umumiy o'rta ta'lim maktablari va maktabdan tashqari, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalari, jamoa tashkilotlari hamda ota-onalarning o'zaro hamkorligi bu jarayonning samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Bunday hamkorlik o'sib kelayotgan yosh avlodga kelgusida ongli va o'z ixtiyori, qiziqishi, xohish-istaklariga asosan mustaqil kasb tanlash, o'z kasbiy istiqbolini belgilash hamda jamiyat ravnaqiga munosib hissa qo'shish imkonini yaratadi. Zero, kasbiy ta'lim-tarbiyadan asosiy maqsad - bu umumiy o'rta ta'lim maktablarining o'quvchilarini ongli va mustaqil ravishda kasb-hunar tanlashga tayyorlash, [kelgusi ta'limning](#) yo'nalishini va kasb-hunar egallashning usullarini aniqlashdir.

Kichik maktab yoshidanoq o'quvchilarni o'z individual xususiyatlari va qiziqishlari asosida kasb-hunarga to'g'ri yo'naltirish jamiyatning taraqqiy etishidan darak demakdir. Har bir shaxs o'z kelajagini oldindanoq to'g'ri tanlay olsa va soha bo'yicha samarali faoliyatni amalga oshirsagina, barcha sohalarida rivojlanish bo'lishi tabiiy. Buning natijasida respublikamizda yoshlarning faolligi yanada oshadi va mutaxassislar o'z sohasining rivoji uchun o'zlari imkon topishadi hamda kreativ yondashib uning istiqbolini yaratishadi. Demakki, farzandlarimizga kichik maktab yoshidanoq ertaning egalari sifatida, o'z sohalarini to'g'ri tanlashlarida ko'maklashish- barchamizning birdek vazifamiz bo'lmog'i lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Abdullayeva Ranajon Matyokubovna. REQUIREMENTS FOR CHOOSING A PROFESSION. International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE) DOI:10.9756/INTJECSE/V14I6.269 ISSN: 1308-5581 Vol 14, Issue 06 2022. 2150-2153.
2. Berdikulova Gulrukhsor Nurbekovna. The Need to Take into Account Individual Characteristics in Professional Direction of Primary School Students. Vol. 2 No. 4 (2023): Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal. 622-627.